

หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน

Principles of King Bhumibol Adulyadej's Work for Sustainable Innovation Thinking

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์

Chairoj Nopchalermpoj

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: win@chairoj.net

วันที่รับบทความ (Received): 6 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised): 9 มีนาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted): 10 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุคเริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า คิดเพื่อใคร คำตอบอยู่ที่ท้ายพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า “...เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” เมื่อนำมาคิดนวัตกรรมจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์สุขส่วนรวมเป็นสำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุค โดยใช้หลักการทรงงานสำหรับดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1. สำรวจความต้องการที่แท้จริงของประชาชนเพื่อนำไปออกแบบนวัตกรรมสำหรับแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต 2. วิเคราะห์เพื่อประเมินความเป็นไปได้จากทุกทางแล้วเลือกทางที่คุ้มค่าที่สุด เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน 3. วางแผนการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน 4. ร่วมลงมือปฏิบัติโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน 5. ร่วมประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรมที่ยั่งยืน ในการดำเนินงานทุกขั้นตอนเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่วางอยู่บนเงื่อนไขของความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และประกอบด้วยคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเพียรพยายาม ความอดทน และความเสียสละ

คำสำคัญ: หลักการทรงงาน, นวัตกรรม, ยั่งยืน

Abstract

This research is a qualitative study with the objective of analyzing the principles of royal duties for sustainable innovation thinking. The findings indicate that innovation thinking, based on the principles of royal duties according to postmodern philosophy, begins with the question of whom the innovation is for. The answer lies in the concluding statement of the royal speech: “...for the benefit and happiness of the Siamese people.” Therefore, innovation should primarily consider the common good to improve the quality of life according to the goals of postmodern philosophy. The process involves the following

steps: 1. Survey the genuine needs of the people to design innovations that solve problems and improve quality of life. 2. Analyze and assess feasibility from all aspects, choosing the most cost-effective and appropriate solutions for the current situation. 3. Plan the operation with participation in every step. 4. Collaborate in the implementation with the goal of sustainable quality of life improvement. 5. Evaluate the operation together to lead to the refinement and development of sustainable innovations. Every step of the operation aims for sustainable quality of life improvement in three aspects: economic, social and environmental. This is based on the philosophy of sufficiency economy, which is grounded in knowledge, prudence, caution, and moral integrity, including honesty, perseverance, patience and self-sacrifice.

Keywords: Principles of King Bhumibol Adulyadej's Work, Innovation, Sustainable.

บทนำ

การคิดนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจากยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการแข่งขันทางด้านนวัตกรรม (innovation) ที่มีแนวโน้มสูงมากขึ้นเรื่อยๆ เทคโนโลยีสมัยใหม่เชื่อมโยงต่อการสร้างนวัตกรรมการแข่งขัน ในหลายมิติ อุตสาหกรรมการผลิต การบริการต่างๆ ล้วนมีนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อน เช่น อุตสาหกรรม โทรคมนาคม อุตสาหกรรมรถยนต์ อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นกลไกในการ สร้างโอกาสทางธุรกิจด้วยการนำเสนอผลิตภัณฑ์และการบริการใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือพัฒนาจาก สิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้นในเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดตลาดทั้งในโลกแห่งความเป็นจริงและในโลกเสมือนจริงอยู่ ตลอดเวลา ดังนั้น องค์การในยุคปัจจุบันจึงให้ความสำคัญต่อเทคโนโลยีเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่อาจเป็นไปได้เลยหากขาดความคิดสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์อันจะได้มาซึ่งการสร้าง นวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการคิดนวัตกรรมที่น่าสนใจคือการคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงาน (เมธา หริมเทพาธิป, 2563) อย่างไรก็ตาม ปัญหาจากการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและ สิ่งแวดล้อมก็เป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการนำเอาหลักการที่ดีและเหมาะสมกับ สังคมไทยมาวิเคราะห์ถึงวิสัยทัศน์เพื่อให้ได้มาซึ่งนวัตกรรมที่ยั่งยืน คือ เกิดการเกื้อกูลคุณภาพชีวิตของ ส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นเป้าหมาย การพัฒนาของสหประชาชาติที่ต่อเนื่องมาจากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ที่เริ่มปี 2001 และหมดอายุในปี 2015 SDGs ที่ถูกนำเสนอในการประชุม สมัชชาใหญ่ องค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) ในเอกสารวาระการพัฒนา 2030 (The Agenda 2030) ซึ่งในครั้งนั้นรัฐสมาชิก 193 ประเทศได้ลงนามรับรองวาระการพัฒนา 2030 และให้ คำมั่นร่วมกันว่าจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายในปี ค.ศ. 2030 ในวันที่ 25 กันยายน ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) (กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2568)

SDGs มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย (Goals) ซึ่งระบุถึงประเด็นที่เป้าหมายนี้ให้การครอบคลุม ภายใต้เป้าหมายดังกล่าวมีเป้าประสงค์ (Targets) หรือเป้าหมายย่อย จำนวน 169 เป้าประสงค์ ซึ่งทำหน้าที่ ขยายความให้เห็นว่าแต่ละเป้าหมายนั้นครอบคลุมประเด็นอะไรบ้าง โลกในปี 2030 จะมีลักษณะอย่างไร พร้อมทั้งเสนอแนวนโยบายในการบรรลุเป้าหมายบางส่วนไว้ด้วย และเพื่อทบทวนความก้าวหน้าของ SDGs ได้อย่างเป็นระบบ ตัวชี้วัดระดับโลก (Global Indicators) ได้ถูกตั้งขึ้นเพื่อติดตามความก้าวหน้า

ดังกล่าว เป็นจำนวน 244 ตัวชีวิต (แต่เนื่องจากมีตัวชีวิตซ้ำ 12 ตัว จำนวนจริงของตัวชีวิตจึงเท่ากับ 232 ตัวชีวิต) (SDG MOVE, 2025)

หลักการทรงงาน คือ หลักการที่สามารถนำมาขับเคลื่อนให้เกิดการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งมีอยู่ 23 ข้อด้วยกัน หลักการทรงงานเป็นแรงขับเคลื่อนในการดำเนินงานตามทฤษฎี SAPAE ซึ่งเป็นทฤษฎีที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงคิดค้นขึ้น โดยสามารถนำมาเป็นหลักการคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมได้ไม่รู้จบ แต่เพื่อให้การคิดเป็นไปตามเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและประโยชน์สุขส่วนรวม จึงควรคิดบนพื้นฐานของปรัชญาหลังนวยุคที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีวิจารณ์ญาณ คือ วิเคราะห์ วิจัย (ประเมินค่า) และวิธาน (ประยุกต์ใช้) (เมธา หริมเทพาธิป, 2561)

การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงาน เป็นการนำหลักการทรงงานมาเป็นแรงขับเคลื่อนและใช้ปรัชญาหลังนวยุคเป็นพื้นฐานทางปรัชญาเพื่อให้เกิดการใช้วิจารณ์ญาณและมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ดังนั้น สิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ก็คือคิดอย่างไรให้ได้นวัตกรรม โดยใช้หลักการทรงงานเป็นแรงขับเคลื่อนบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุค ซึ่งเป็นปรัชญากระบวนการคุณค่าสูงสุดของมนุษยชาติ เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักการและวิธีคิดที่สามารถสร้างนวัตกรรมให้เกิดความยั่งยืนกับทุกองค์กร เป็นประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม บนฐานคิดทางปรัชญาที่เหมาะสมแห่งศตวรรษที่ 21 (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน” สำหรับนำไปพัฒนาและต่อยอด รวมทั้งเผยแพร่ในช่องทางต่างๆ ต่อไป ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยด้วยการคิดนวัตกรรมจากหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินงาน โดยเริ่มต้นจากการศึกษาหลักการทรงงาน 23 ข้อ จากนั้นศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมและความยั่งยืน จากนั้นวิเคราะห์หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน สำหรับส่วนสุดท้ายจะเป็นข้อสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจ

สรุปผลการวิจัย

หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน คือ การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค เป็นการนำเอาหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาเป็นรากฐานสำหรับคิดวิเคราะห์เพื่อการประยุกต์ใช้ และนำเอาหลักการทรงงาน 23 ข้อมาเป็นส่วนขับเคลื่อน (Driver) ในด้านวิธีการ โดยมีรากฐานความคิดที่ทำเพื่อประชาชนส่วนรวมเป็นสำคัญซึ่งประจักษ์พยานในเชิงรูปธรรมนั้นก็คือโครงการในพระราชดำริตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 ถึง 2559 มีจำนวนทั้งสิ้น 4,685 โครงการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค ประกอบด้วย

1) คิดด้วยหลักการศึกษายอย่างเป็นระบบตามทฤษฎี SAPAR คำว่า “ซาแปะ” มาจากตัวย่อภาษาอังกฤษ คือ SAPAE เป็นวงจรแห่งการทำงานที่ช่วยให้เกิดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีลำดับ มีขั้นมีตอน คือ “ทำตามลำดับขั้น” อย่างบูรณาการ เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

S = Survey/การสำรวจ

A = Analysis/การวิเคราะห์

P = Planning/การวางแผน

A = Action/การปฏิบัติ

E = Evaluation/การประเมินผล

2) คิดด้วยหลักการไม่ยึดตำรา การไม่ยึดตำราเป็นหัวใจสำคัญของหลักการทรงงานที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ หรือที่เรานิยมเรียกว่า “การคิดนอกกรอบ” นั่นเอง การคิดนอกกรอบนั้นผู้คิดจะต้องแม่นในกรอบเสียก่อน ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นเพียงการคิดมั่วๆ คาดเดาอย่างไร้ทิศทางหรือคิดอย่างสะเปะสะปะ เป็นไม้หลักปักขี้เลน ไม่สามารถทำให้สิ่งที่คลุมเครือกลายเป็นความชัดเจนที่สามารถเข้าใจได้จริงในเชิงปฏิบัติ

การไม่ยึดตำรานั้น ตัวเราต้องมีความเอื้อในเรื่องของการเรียนรู้ตำราอย่างมั่นคงซ้ำของในเรื่องต่างๆ เสียก่อน ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ คือ รู้กรอบ รู้แบบแผน รู้ระเบียบ ขั้นตอน (protocol) ตลอดถึงวิธีการกรองข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ได้จริง เมื่อเรียนรู้แล้วก็สามารถเอามาติดต่อได้ สามารถสร้างระบบการเรียนรู้ของตนเองได้ หลังจากนั้นจึงนำมาย้อนคิดหรือดัดแปลง (invent) สิ่งที่มีอยู่ตลอดเวลาด้วยวิธีคิดเชิงวิภาษวิธีดังที่กล่าวมาแล้ว จึงจะเกิดการสร้างสรรค์ (creative) การสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นเป็นทั้งความคิดและแรงบันดาลใจ แรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นทำให้เรามีความเพียร มีพลังในการศึกษาเรียนรู้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ลงมือกระทำซ้ำแล้วซ้ำอีก ยิ่งเรียนรู้อย่างลงมือทำยิ่งเกิดแรงบันดาลใจ แรงบันดาลใจที่เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์นี้จะเป็นส่วนสำคัญของการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นอย่างไม่รู้จบ ผลที่เกิดขึ้น คือ ความสุขทั้งก่อนลงมือทำ ขณะที่ทำ และช่วงที่เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมแล้ว

ก่อนที่จะคิดนอกตำราได้นั้น จะต้องยึดตำราเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวในเบื้องต้น และลงมือปฏิบัติในกรอบและระเบียบจนชำนาญเสียก่อน เพื่อให้เข้าใจและเข้าถึงกรอบเดิมอย่างถ่องแท้ คนที่คิดนอกกรอบโดยไม่รู้และไม่ศึกษากรอบเดิมนั้น อาจเป็นเพราะเขาเบื่อในกรอบ คือ เบื่อในการทำซ้ำๆ ในงานเพื่อให้เกิดความชำนาญ หรืออาจมีความอดทนไม่พอ ก็จะขาดโอกาสในการรู้สึกในงานที่ทำ พื้นฐานก็ไม่แน่น หลักการก็ไม่แน่น ขาดโอกาสลองผิดลองถูกเพื่อหาคำตอบที่เป็นไปได้ในการทำงานนั้นๆ โดยตั้งคำถามกับสิ่งที่ทำว่า “ได้หรือไม่” ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น ขวาคิดหรือไม่ ข่ายคิดหรือไม่ ลึกคิดหรือไม่ กลับด้านได้หรือไม่ เปลี่ยนวัสดุได้หรือไม่ เปลี่ยนสีได้หรือไม่ เปลี่ยนคนได้หรือไม่ เปลี่ยนแผนได้หรือไม่ เป็นต้น แม้จะคิดนอกกรอบนอกตำรา แต่ก็ใช่นอกกรอบนอกตำราอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ชนอกกรอบนอกตำราตามอารมณ์

3) คิดด้วยหลักการระเบิดจากข้างใน การระเบิดจากภายในเป็นเรื่องของการเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เข้าใจถึง “ความรู้สึกนึกคิด” จากภายในของตนเอง เช่น เข้าใจถึงเจตนารมณ์ แรงจูงใจ แรงบันดาลใจ สิ่งที่ต้องการหรือความคาดหวัง ตลอดถึงแรงขับ (drive) จากภายในที่อยากจะหลุดพ้นจากสิ่งเดิมๆ ที่สร้างปัญหาหรือก่อให้เกิดความทุกข์ในชีวิตประจำวัน

เมื่อสับสนเข้าไปเห็นถึงความต้องการที่แท้จริง หรือสิ่งที่ต้องการหลุดพ้นออกไปจากจุดเดิมๆ ที่เป็นอยู่ สิ่งที่ต้องตระหนักตามมา ก็คือนวัตกรรมที่จะสร้างขึ้นมานี้จะต้องอยู่บนพื้นฐานของ “ประโยชน์

สุขส่วนรวม” ถึงแม้ว่าการคิดนวัตกรรมในเชิงปัจเจกจะเป็นการคิดเพื่อแก้ปัญหาส่วนตัว แต่ก็ไม่อาจทิ้งหลักการประโยชน์สุขส่วนรวมไปได้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีความเชื่อต่อที่จะส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น นวัตกรรมที่ต้องการคิดค้นขึ้นมานี้จะต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นและคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม คือ ไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

4) คิดด้วยหลักการ ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด ในการคิดนวัตกรรมใดๆ ต้องคำนึงถึงหลักการ “ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด” โดยคิดเผื่อคนที่มียาได้น้อยด้วย การคิดนวัตกรรมใดๆ ที่เป็นการแก้ปัญหาหรือทำให้เกิดการพัฒนาจะสามารถมีทางเลือกที่ประหยัดกว่าได้โดยประสิทธิภาพและประสิทธิผลมีความใกล้เคียงกับสิ่งที่คิดจากต้นทุนที่สูงกว่า โดยคำนึงถึงความจำเป็นมากกว่าความต้องการ และสามารถหาวัสดุอุปกรณ์ได้ง่าย ราคาไม่แพงจนเกินไป คำว่า “ประหยัด” นี้มีความหมายไปถึง การประหยัดเวลา คือ คิดเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ในการคิดอาจจะมีความสะดวกสบาย แต่ “ยากเพื่อง่าย” คือ คำนึงถึงความสะดวกเรียบง่ายของผู้ใช้นวัตกรรมให้มากที่สุดและให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้ทั่วไป นวัตกรรมที่สร้างขึ้นก็จะได้รับความนิยม เพราะธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่วไปไม่ชอบความยุ่งยากหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคในชีวิต ถ้าเลือกได้ มนุษย์รักที่จะสบายมากกว่าที่จะลำบาก ดังนั้น ผู้คิดนวัตกรรมจึงกลายเป็นผู้เสนอทางเลือกที่สบาย ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องสินค้าและบริการ เครื่องมือใช้สอยที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนทั่วไป

5) คิดด้วยหลักการแก้ปัญหาที่จุดเล็ก นวัตกรรมบางอย่าง เหมาะแก่การแก้ปัญหาที่จุดเล็ก เพราะปัญหาบางอย่างต้องการนวัตกรรมที่เข้าไปแก้เฉพาะจุด อาจเป็นจุดเล็กๆ แต่เป็นจุดที่สำคัญมาก

“จุดเล็ก” แต่เป็น “จุดที่ทรงพลัง” หรืออย่างที่นักยุทธศาสตร์เรียกว่า “จุดคานงัด” เป็นจุดที่ถูกกำหนดอย่างแม่นยำแล้วว่า ถ้าแก้ตรงจุดเล็กๆ นี้ได้ ปัญหาที่ต่างที่เกี่ยวข้องจะถูกคลี่คลายลงไปได้ อย่างเป็นลูกโซ่ แสดงให้เห็นว่า จุดเล็กๆ ที่กล่าวถึงนี้เป็นจุด “ต้นเหตุ” เป็นต้นตอของปัญหาหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นลูกโซ่ อาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “เกาถูกที่คัน” นวัตกรรมที่สามารถแก้ปัญหาที่ต้นตอได้อย่างแม่นยำและทรงประสิทธิภาพเช่นนี้ย่อมส่งผลให้เกิดนวัตกรรมที่ทรงพลัง สามารถเปลี่ยนโลกทัศน์ ชีวทัศน์ และวิถีชีวิตในแบบเดิมๆ เข้าสู่กระบวนการทัศน์ที่ล้ำสมัยอย่างที่คนในอดีตเคยประสบพบเจอกันมาแล้ว ส่วนในอนาคตอันใกล้นี้ นวัตกรรมที่ชาวโลกเชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ได้แก่ Artificial Intelligence (AI), Blockchain, Immersive Experience, 3D Printing

6) คิดด้วยหลักรู้จักสามัคคี หลักการทรงงานอีกข้อหนึ่งที่จะช่วยให้การมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็คือหลักการทรงงานข้อสุดท้าย (ข้อที่ 23) ได้แก่ รู้รัก สามัคคี การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนทั้งชาติ ถือเป็นงานใหญ่ ไม่ใช่งานเล็ก ถ้าเป็นงานเล็กอาจสามารถทำให้สำเร็จได้ด้วยคนๆ เดียว ไม่จำเป็นต้องพึ่งใคร ใครสามารถพึ่งตนเองได้ก็สามารถทำงานนั้นให้สำเร็จลุล่วงได้ แต่การพึ่งตนเองได้ไม่ได้หมายความว่าคนๆ นั้นทำงานใหญ่ได้ ความจริงแล้วการพึ่งตนเองได้เป็นแค่จุดเริ่มต้น มันแค่บอกให้เราเห็นว่า “เราสามารถดูแลรับผิดชอบตนเองได้ เพื่อไม่ให้เป็นการระของใครเท่านั้นเอง” แท้จริงแล้วงานที่สำเร็จได้ด้วยคนๆ เดียวเป็นเพียงแค่ “งานเล็กๆ” ที่ไม่ได้ยิ่งใหญ่อะไรมากมายนัก ถ้างานใหญ่จริงจะไม่สามารถสำเร็จได้ด้วยคนๆ เดียว แต่จะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการ “ครองตน” เพื่อให้รู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ “ครองคน” หมุ่มมากด้วยความรัก ความเข้าใจ “ครองงาน” โดยธรรม เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน เกิดเป็นความสำเร็จร่วมกัน เป็นความสุขร่วมกันด้วยความรู้รัก สามัคคี ดังนั้น หลักการทรงงานข้อนี้จึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

แต่ถ้าทำได้ก็จะเกิดประโยชน์มาก สามารถสร้างนวัตกรรมที่ใช้หลักการทรงงานเป็นแรงบันดาลใจได้สำเร็จ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของหลักการทรงงานทุกข้อให้สูงขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน สามารถอภิปรายผลได้ว่า หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน ได้แก่ การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุคเริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า คิดเพื่อใคร คำตอบอยู่ที่ท้ายพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า “...เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” เมื่อนำมาคิดนวัตกรรมจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์สุขส่วนรวมเป็นสำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุค ซึ่งสอดคล้องกับคำตอบสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สร้างนวัตกรรมที่อาศัยแรงบันดาลใจจากหลักการทรงงานจึงต้องคิดนวัตกรรมบนพื้นฐานของประโยชน์สุขส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เพราะพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ท่านคิดสิ่งใดออกมาล้วนแต่คิดเพื่อประชาชนของพระองค์ คิดเพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์ ผู้คิดนวัตกรรมที่ใช้หลักคิดของท่านจึงคิดให้เพื่อให้ได้นวัตกรรมตามแบบของหลักการทรงงาน ด้วยการคิดเพื่อประโยชน์ของประชาชน คิดเพื่อให้เกิดการยอมรับในภาพกว้าง สามารถเป็นนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ มีความยั่งยืน แม้กระทั่งตัวนวัตกรรมทางความคิดหรือตัววิธีคิดเองก็ทำให้เกิดนวัตกรรมในตัวเองอย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งสำคัญ คือ เป้าหมายต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนส่วนรวม เมื่อเป็นนวัตกรรมเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องมีการสำรวจความต้องการของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อรับทราบถึงความต้องการที่จำเป็นสำหรับการคิดนวัตกรรมซึ่งจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิตปสฺสฺธิกร) (2546) ที่ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” พบว่า ได้นิยามการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามี บทบาท เกี่ยวข้องในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล และร่วมประเมินผลหรือติดตามแก้ไขการดำเนินงาน พัฒนาชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดของ ธนากร สังเขป (2556) ที่สรุปไว้ในหนังสือ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ไว้ว่า “ผลการพัฒนาที่ผ่านมา ก็แสดงให้เห็นความสำเร็จที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมซึ่งไม่เพียงเป็นการยอมรับเท่านั้น แต่ทำให้เกิดความรอบคอบ เชื่อมโยงไม่แยกส่วน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีการเรียนรู้ซึ่งทั้งหมดเป็นฐานของการพัฒนาที่ถูกทางและยั่งยืน” การคิดนวัตกรรม เมื่อผู้คิดแม่นยำในกรอบแล้ว ก็จะขยายกรอบออกมาเพื่อสร้างสรรค์ต่อยอดจากสิ่งเดิมที่มีอยู่ แต่สิ่งที่สำคัญ คือ ความคุ้มค่า เช่น สิ่งที่เกิดขึ้นมาจะต้องประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด เพื่อประชาชนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มนูญ มุกข์ประดิษฐ์ (2553) อธิบายไว้ในหนังสือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพุทธศาสนา” ดังนี้ คือ กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) และทฤษฎี (Theory) การพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 จะเน้นและให้น้ำหนักเป็นอย่างมากในด้านการพัฒนาเพื่อคนส่วนใหญ่และสังคมส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนจนส่วนใหญ่ในชนบท และทรงมองหลักของการพัฒนาในลักษณะ “คุ้มค่า” มากกว่า “คุ้มทุน” คือ Cost-Effectiveness มากกว่า Cost-benefit ratio และการขาดทุน คือ กำไร (Our loss is our gain) หรือการเสีย คือ การได้ โดยมีความหมายว่า หากเสียไปเพื่อประชาชนและสังคม มีความยั่งยืนและเป็นสุขก็นับเป็นกำไร ซึ่งนับเป็นค่าเงินทางเศรษฐกิจไม่ได้ พระองค์ทรงมองอย่างองค์รวม คิดและถ่วงถ่วงจากการสำรวจและวิเคราะห์ความ

เป็นไปได้เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด สำหรับประชาชนที่จะนำไปใช้” โดยคิดถึงความร่วมมือในทุกภาคส่วนและทุกระดับ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืนต้องอาศัยแนวทางที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นศูนย์กลาง โดยหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างนวัตกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และสอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคที่เน้นการพัฒนาอย่างมีวิจารณ์ญาณ

กระบวนการคิดนวัตกรรมโดยใช้หลักการทรงงานสามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนสำคัญ ได้แก่

1. สำรวจความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เพื่อให้นวัตกรรมตอบโจทย์ปัญหาและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุด
3. วางแผนอย่างมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีบทบาท
4. ร่วมมือกันลงมือปฏิบัติ เพื่อให้แนวคิดกลายเป็นรูปธรรมและเกิดผลลัพธ์ที่แท้จริง
5. ประเมินผลและปรับปรุง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาวัตกรรมให้ดียิ่งขึ้น หลักการทรงงาน เช่น SAPAE (Survey, Analysis, Planning, Action, Evaluation), การไม่ยึดตำรา การระเบิดจากข้างใน, การประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด, การแก้ปัญหาที่จุดเล็ก และ การรู้จักสามัคคี เป็นเครื่องมือที่ช่วยขับเคลื่อนกระบวนการคิดเชิงนวัตกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผลการวิเคราะห์พบว่า นวัตกรรมที่สร้างขึ้นโดยใช้หลักการทรงงานมีแนวโน้มที่จะเกิดความยั่งยืน เพราะคำนึงถึง ประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลักและอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นความรอบรู้ รอบคอบ และคุณธรรม อาทิ ความซื่อสัตย์ ความเพียรพยายาม ความอดทน และความเสียสละ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาทำให้นวัตกรรมได้รับการยอมรับและสามารถขยายผลได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น “หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน” จึงเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และสร้างนวัตกรรมที่ยั่งยืนตามแนวทางของ SDGs ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนสังคมไทยให้ก้าวหน้าไปสู่อนาคตที่สมดุลและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1. พัฒนาปัญญาเป็นพื้นฐานของนวัตกรรม การคิดนวัตกรรมต้องอาศัยปัญญา (wisdom) ไม่ใช่เพียงแค่ความรู้ (knowledge) ควรส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว
2. ถ้าวอกจากกรอบเดิมเพื่อค้นหาแนวทางใหม่ นักนวัตกรรมต้อง เปิดกว้างทางความคิด และพร้อมเรียนรู้จากปัญหาสังคม ต้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลและประสบการณ์จากแหล่งต่างๆ เพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหา
3. คำนึงถึงการแก้ปัญหาอย่างเป็นองค์รวม การพัฒนานวัตกรรมต้องคิดให้ครอบคลุมตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ต้องพิจารณาถึงเหตุ-ปัจจัย ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
4. สร้างนวัตกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม นวัตกรรมที่มีคุณค่าต้องเกิดขึ้นภายใต้หลัก “ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม” หลักการทรงงานสามารถเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมที่มีจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม

5. สร้างสังคมเครือข่ายและการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่าย (community) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนจะช่วยให้แนวคิดนวัตกรรมเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน

6. ออกแบบแนวทางที่ประหยัด เรียบง่าย และให้ประโยชน์สูงสุด นวัตกรรมที่ดีควรคำนึงถึง ความคุ้มค่า (Efficiency), ความเรียบง่าย (Simplicity) และผลกระทบสูงสุดต่อประชาชน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และศาสตร์พระราชา สามารถเป็นแนวทางสำคัญ

7. ใช้ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นฐานคิด การพัฒนานวัตกรรมควรอยู่บนพื้นฐานของ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งเน้นการปรับตัวและยืดหยุ่นตามบริบทที่เปลี่ยนแปลง หลีกเลี่ยงการยึดติดกับแนวคิดแบบตายตัว (Grand Narratives)

8. หลักการทรงงานเป็นแรงบันดาลใจและเครื่องมือขับเคลื่อน ใช้หลักการทรงงานเป็น แนวทางปฏิบัติในการสร้างนวัตกรรม คำนึงถึงหลักสำคัญ เช่น ไม่ติดตำรา, คิดแบบองค์รวม, คิดเชื่อมโยง และพึ่งตนเอง

9. ใช้กาลามสูตรเป็นเกณฑ์ในการประเมินนวัตกรรม กาลามสูตร สามารถเป็นเกณฑ์ในการ ทดสอบและตรวจสอบ นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น พิจารณานวัตกรรมว่า มีเหตุผล เป็นไปได้จริง และนำมา ซึ่งประโยชน์สุขแก่ประชาชนหรือไม่

10. ผลลัพธ์ที่ต้องการ: การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน นวัตกรรมต้อง มีคุณค่าต่อ ชีวิตผู้คน และช่วยพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การสร้างสรรค์ แนวคิดและนวัตกรรมใหม่อย่างไม่รู้จบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

การวิจัยเรื่อง “หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืน” ในครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ ติความเพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่ว่า “หลักการทรงงานเพื่อการคิดนวัตกรรมที่ยั่งยืนควรเป็นอย่างไร” ซึ่งเป็นการศึกษาในเชิงวิเคราะห์ที่ใช้กรอบของปรัชญาหลังนวยุคเป็นพื้นฐาน ใช้หลักการทรงงาน 23 ข้อ เป็นตัวขับเคลื่อนวิธีการคิด โดยมีคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ยังมีหลักการทรงงานในบางข้อที่ ยังไม่ถูกขยายความออกมาในเชิงการประยุกต์ใช้เพื่อการคิดนวัตกรรมอย่างยั่งยืน ดังนั้น หากมีงานวิจัยที่ สามารถวิเคราะห์เจาะลึกหลักการทรงงานในแต่ละข้อโดยเฉพาะ ก็จะสามารถนำเอาผลงานวิจัยเหล่านี้มา สร้างเป็นคู่มือในการปฏิบัติงานด้วยหลักการทรงงานได้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาอย่าง ยั่งยืนสืบไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะพอเป็นตัวอย่างเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์การคิดนวัตกรรมอย่างยั่งยืนด้วยหลักขาดทุนคือกำไร
2. ศึกษาวิเคราะห์การคิดนวัตกรรมอย่างยั่งยืนด้วยหลักการปลูกป่าในใจ
3. ศึกษาวิเคราะห์การคิดนวัตกรรมอย่างยั่งยืนด้วยหลักการทำงานอย่างมีความสุข

บรรณานุกรม

- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน*, 5(2), 111-117.
- ธนากร สังเขป. (2556). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิ.พรีนซ์ 1991 จำกัด.
- พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิตปสิทธิกร). (2546). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2553). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.).
- เมธา หริมเทพาธิป, ดร. (2561). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รมยสาร*. 16(3), 63-77..
- _____. (2563). การจุดใจตนเองในแนวทางหลังนวยุค. *พุทธมคค์*, 5(1), 99-107.
- SDG MOVE. (2025). *Sustainable Development Goals*. [Online]. Retrieved from: <https://www.sdgmovement.com/intro-to-sdgs/> [10 January 2025].